

poterit utilitatem, suæque ægritudini consulere.
Cui instituto sequens caput, pro fine huius libri
appositum, peculiariter inserviet.

DE VINIS, AQVIS, HY-
DROMELITIBVS MEDICA-
mentosis.

Caput ultimum.

*Hippocra-
ticum com-
mane.*

CApur hoc de vinis medicatis sive medica-
mentosis auspicaturi, primum locum dabi-
mus Hippocratico, omnium vinorum aromati-
corum delicatissimo, quod recentiores medici
Claretum vocant. Vfus eius plurimus est in di-
versis affectibus, sicuti deinceps dicetur.

Hippocratici communis compositio :

Recip. Vini rubri, vel albi optimi lib. decem,
cinnamomi unc. unam & dimidiam: caryophyl-
lorum scrupulos duos: Cardamomi, granorum
paradisi ana scrupulos quatuor: Zingiberis drag-
mas tres: omnia crasso modo contusa, mace-
rentur in dicto vino per tres aut quatuor horas:
addendo sacchari albisissimi sesquilibram: trans-
colentur per manicam aliquot vicibus, & fiat
Hippocraticum.

*Alius mo-
do.*

Nonnulli tantam aromatum copiam exosi,
id præparant ex solo cinnamomo & saccharo:
Sed alii vim eius calefaciendi paulò plus acciunt
pipere, vel zingibere & caryophyllis. Hyemis
ferè

ferè tempore sumitur cum pane tosto ad corroborandum ventriculum. Porrigitur etiam in quartanis, & aliis affectionibus ex frigida causa profectis.

Hippocratiæ extemporanei, ubivis locorum, faciendi modum nobis suppeditat ars spagyrica: ubijuxta eandem modum possunt etiam omnis generis extracta, & remedia specifica ad diversis affectus præparari.

Recip. Cinnamomi une. duas vel tres, caryophyllorum unc. semis: zingiberis, piperis longi, cardamomi, granorum paradisi, galangæ ana dragmas duas: nucis moschatæ sesquidragmam: crasè contusa, & mixta omnia macerentur in spiritu vini, in vitro optinè clauso; positoque in B. M. per tres aut quatuor dies: aut donec spiritus vini colores & virtutes aromatum omnes extraxerit. Frigefactum vas aperit, & separa tincturam per inclinationem: quam in phiole peculiari serva ad usum. Facibus separatis, reliquam aromatum partem fortiter exprime per linteum: quam in phiolis aliis separatim serva ad usum. Sed prior tinctura est præstantior hac posteriori. Vel, si placet, poteris ea omnia post macerationem filtrare & colare per manicam, idque ob extractionem promptiorem virtutum rerum aromaticarum. Eiusmodi extracta diu servari poterunt.

Sic igitur quoties libuerit, cum vini optimi mensura una, infundes drachmam unam aut alteram extracti, & sacchari, quantum voles: & habebis vinum aromaticum. Ad hoc institutum

COM-

*Hippocratiæ
ticum ex-
temporane-
um, cu ex-
tracto aro-
matico.*

cumprimis, loco sacchari inserviet ipsius oleum, cum albumine ovorum indurato factum, cuius descriptio supra habetur.

*Clareti va-
riae præpa-
rationes.*

Clareta varia, variè pro diversis curationis scopis præparantur. Tantùm duas eorum præparandorum formulas hic dabimus: fusiùs & tempestiviùs de reliquis in pharmacopœa nostra agetur.

Prior talis est:

*Primus mo-
dus præpa-
randi Cla-
retum.*

Recip. Cinnamomi uncias duas: macis un-
ciam semis: dactylorum sine nucleis, minutim
incisorum N. 20. myrobalanorum N. tres aut
quatuor: uvarum damascenarum uncias quin-
que aut sex: seminum anisi & fœniculi ana unci-
am unam: Coriandri præparati unciam semis:
aromatibus & seminibus crasso modo contusis,
omnia indantur vitro, infundendo aquæ vitæ
rectificatæ, vini canariæ, vel vini albi generosi,
singulorum mensuram unam Parisiensem, quæ
facit tres libras, aut circiter: lutato vase, mace-
rentur in loco frigido per quatuor aut quinque
dies: citra separationem liquoris à fœcibus suis:
aut si placet, post macerationem transcola per
manicam, instar vini Hippocratici serva in phia-
lis clausis ad usum. Dosis est unum vel alterum
cochleare tempore matutino. Est medicamen-
optimum ad roborandum ventriculùm: eiusq;
cruditates, & flatulentiam omnem materiam tol-
lendam: nec non contra colicos dolores, & si-
miles affectus. Potest hoc Claretum dulcificari
cum saccharo.

*Fires huius
clareti qua-
mam sint.*

Alius

Alius modus conficiendi Clareti :

Recip. Vini malvatici, aut vini albi optimi *Secundus*
modus.
 mensuram unam & semis, quæ faciunt libras
 quatuor aut quinque: pone in vitro aut pelli-
 cano: addendo caryophyllorum, nucis musca-
 tæ, macis, ana sesquivunciam: Zingiberis, Carda-
 momi ana unc. semis, Coriandri, anisi, fœnicu-
 li, ana dragmas tres: radicis angelicæ, Zedoariæ,
 ana dragmas duas: diptamni, floram rosmarini,
 buglossæ, ana pugillos duos: aut in eorum lo-
 cum accipe eorundem conservarum, an. sesqui-
 unciam: tabellarum aromatici rosati unc. j. sac-
 chari albisimi libr. j. omnibus crasso modo con-
 tulsis, & invicem mixtis, infundantur cum vino,
 & ad mâcerandum ponantur in B.M. tepido, va-
 se benè lutato, per duos aut tres dies. Postea co-
 lentur per manicam aliquot vicibus, ut specie-
 rum virtus meliùs extrahatur. Huius vini quod
 diutissimè servatur in lagenis clausis, manè ex-
 hibere unum aut duo cochlearia. Hoc Clareti *Clareti se-*
 tum corroborat omnes facultates, & reficit spi- *condi pro-*
 ritus tam animales, quàm vitales & naturales. *prietas.*
 Hinc conducit universis cerebri affectibus: item
 cardialgiæ, lipothymicæ, syncopi, aliisque cordis
 affectibus. Estq; medicina præstans contra om-
 nes imbecillitates, cruditates, & flatuositates
 ventriculi: corroborat jecur & lienem; & me-
 detur omnibus cachexiis, melancholicis hypo-
 chondriacis, & ipsis hysteriis affectionibus:
 præservat præterea corpus à peste, vermibus &
 aliis putrefactionibus, unde varii generis morbi
 progenerari possunt.

Sic

Si eo uti voles in affectu aliquo curando : addenda erunt ea, quæ huic fuerint appropriata, ac specifica, quorum quantitas cæterorum ingredientium pondus superet : Vt in epilepsia adicienda est radix Pœoniæ cum suo semine : ramenta cranii humani : flores tilix, lilii convallium, calendulæ & similibus : Ex quibus fiat Claretum aut vinum antiepilepticum, quod conducet epilepsix, tam ad paroxysmi ferociam tollendam, quàm ad præcautionem, si aliquot eius cochlearia dederis in novilunio, plenilunio, & luna bicorni.

In Epilepsia, ex uterinis affectionibus orta, addenda est radix bryoniæ exsiccata.

In Apoplexia & paralyssi addenda sunt, bæccæ juniperi, flores lavendulæ, & salviæ. Et sic pro vario affectuum genere, varii quoque generis clareta sive vina aromatica, medicamentosa concinnari possunt.

Porro his adjiciemus quædam vina ad particulares aliquos morbos specifica, atamen simpliciora, quæque breviori temporis spatio parantur : quæ idcirco non inferiora cæteris æstimanda sunt.

Vinum antiepilepticum.

Rec. Ramentorum cranii humani recentis, unc. duas, visci querni minutim incisi sesquiunciam : florum pœoniæ, lilii convall. tilix, singulorum pagillos tres vel quatuor. seminum pœoniæ, carduibenedicti, contusorum ana dragmas sex : cinnamomi unciam semis : nucis moschatæ dragmas tres : indantur vasi vitreo colli oblongi : affundatur vinum optimum : occluso vase, maceren-

cerentur omnia in B. M. tepidissimo per quatuor aut quinque dies: colentur bis vel ter, & si voles dulcificare colaturam, adde paululum sacchari. Hoc remedium est Epilepsie tam preservative, quam curative. Eius dosis sunt aliquot cochlearia tempore matutino, idque quatuor lunae temporibus.

Sic Antiapoplecticum & Antiparalyticum *Vinum antiapoplecticum.*
vinum parari potest. Compositio Antiapoplectici fit hoc modo: Recip. Florum lavendulae, salviae, anthos, ana pugillos quatuor aut quinque: baccarum juniperi unc. duas: in caeteris fac ut supra. Vnum vel duo cochlearia huius vini exhibita, subito apoplecticum restituunt, & tanti mali tyrannidem arcent: non omisis tamen interim aliis remediis, veluti evacuationibus universalibus, revulsionibus, derivationibus, &c.

Paratur etiam cum vino specificum quoddam & optimum remedium, contra paralyfes & contracturas: quod a clarissimis viris D. VVolfio, D. Mosano, & D. Hartmanno, intimis meis amicis ac fratribus: & Medicis ordinariis Illustrissimi principis Mauricii Landgravi Habsiae & Meccenatis mei elementissimi: acceptum & communicatum teneo, cuius preparatio haec est:

Recip. Florum calendulae, lavendulae, medioriter exicatorum, bonam partem: quibus imple lagenam vitream, satis amplam & robustam: infunde vini malvarici tantum, ut tres vel quatuor transversos digitos superemineat: vas pro-

probè lutatum pone ad Solem per tres septimanas, aut integrum mensem: intra quod tempus, vinum florum illorum virtutes atq; essentias extrahet, & vim acquireret adeò efficacem & potentem, ut si vitrum ponas ad parietem aut murum aliquem, ubi ex radiorum solarium reflexione calor auctus; in id fortius operetur, in centum frustula dissiliat. Ponendum igitur est ad fenestrâ apertam ubi radiorum non tanta est reflexio. In fine dicti temporis aperi vas, infrigidatum prius per integram noctem in cella, quo temporis spacio nimia spirituum vehementia compefcitur atque sedatur. Confert hoc vinum suprädictis affectibus, uno vel altero cochleari in aurora sumpto: cum quo instandum est, idq; continuandum usq; ad viginti quinque, vel triginta dies: ubi prægressis simul purgationibus universalibus, videbis admirandos effectus: sicut celeberrimi prædicti medici certò affirmarunt.

Si dictum vinum, post sufficientem florum macerationem per Alembicum in B. M. vapore destilletur cum omnibus istis floribus, usq; ad siccitatem: multò efficacius evadet: Omnium autem efficacissimum & potentissimum erit remedium, si florum fæces in cineres redigantur, salq; extrahatur, & cum propria sua aqua permisceatur.

Sunt præterea aliæ præparationes tam simplices quàm compositæ, in quibus vinum basis est: quibus varia parantur remedia specifica, tam ad sanitatem conservandam, quàm ad morbos curandos.

Arnol-

Arnoldus de villa nova, medicorum & Philosophorum chymicorum, sui seculi facile princeps, prout eius scripta luculenter testantur, componit julepam ex vini excellentissimi libris tribus, & sacchari albissimi duabus libris: quod coquit secundum artem. Huic vino attribuit vim corroborandi naturam nostram, & conservandi atque prolongandi vitam: si singulis matutinis eius aliquot cochlearia sumantur.

*Julep. ex
vino albo.*

Docemus in nostra pharmacopœa, tres aut quatuor diversos modos juleporum & syruporum, tam simplicium, quam compositorum, præparandorum ex aromatibus & seminibus calidis, ut aniso, fœniculo, coriandro, pœonia, baccis juniperi, & similibus: quin etiam ex floribus calidis siccis, ut rosmarini, salviæ, lavendulæ, calendulæ, betoniæ &c. ex quibus parantur varia remedia certis morbis appropriata.

Inter hos, aliqui sunt cum vino, quos prædicitis claretis haud incommodè nunc adlegendos putamus. At sufficere nobis, exempli loco, unum describere, ex aromatibus: alterum ex seminibus: & tertium ex floribus. Iuxta quas descriptiones alii etiam, sive simplices, sive compositi, concinnari, proque vario & diverso curationis scopo variari poterunt.

Exemplum ex aromatibus depromptum, esto syrupus cinnamomi, qui componitur hoc modo:

℞. Cinnamomi crasso modo contusi uncias *Syrupus*
iij. maceretur per tres dies integros, in vase *simplex cinnamomi.*
treo, in duabus lib. vini malvatici, idq; ad lentum

Hh ignis

ignis calorem : colaturæ adde sacchari lib. unam
& semis : lentè coquantur & fiat syrupus secundum artem. Si vinum malvaticum forsan desit, eius loco vinum albū optimum substituendum est. Hic syrupus superat svavitate & utilitate sua omnes aquas cinnamomi, quæ cordiales sunt, multisque aliis affectibus congruæ.

Proprietates syruporum cinnamomi, nucis moschate, piperis, caryophyllorum & aliorum aromatatum. Sic ad corroborandum ventriculum facies syrupum nucis moschate : ad quartanam syrupum piperis : ad lipothymiam, cordis deliquia, & affectus lethargicos, syrupum caryophyllorum : Et sic consequenter ad varios affectus, ex variis aromatatum speciebus, diversa syruporum genera conficiēs.

Ad tormina ventris, & colicam passionem fac syrupum anisi simplicem, in hunc modum :

Syr. anisi ex eius proprietates. R Anisi contusi uncias iiii. maceretur in vini albi optimi lib. duabus, per tres dies : coletur & addatur colaturæ sacchari lib. una : leniter decoquendo fiat syrupus, ut supra.

Syr. feniculi & eius proprietates Syrupus feniculi præparatur eodem plane modo : qui non solum palatum saporis svavitate plurimum afficit : sed ventos insuper & flatus quoscunque in corpore dissipat, ac visum mirifice acuit.

Sic ex cunctis seminibus, certis morbis appropriatis, veluti ex semine pœoniæ contra Epilepsiam : ex saxifragiæ & milij solis seminibus contra calculum præparandi sunt syrapi.

Syr. florum rosmarini simplex : ad cuius excin- Syrapi florum omnium calidorum, juxta frequentis florum rosmarini formulam præparantur.

Recip.

Recip. Florum rosmarini uncias duas, cum eadem vini & sacchari quantitate infunde, & in cæteris fac ut supra. In defectu florum accipe duplum conservæ eorundem, hoc est, sex vel octo uncias: Macerentur cum eadem vini quantitate, & procedatur in omnibus, ut supra: at quantitas sacchari paulò minuenda erit.

Syrupi - compositi eodem modo præparantur: Sed cum aromatibus addes flores & semina quæ cum instituto tuo, & morbo profligando conveniunt.

Præter hæc remedia enarrata, quæ cum vino parantur, veteres, uti supra in capite de vino diximus, alia quoque diversa vinorum medicatorum genera ad usum comparabant. Germani eundem adhuc retinent usum, apud quos eiusmodi vina magni sunt, & in frequenti usu sunt. Multiplices horum compositiones, vires atque virtutes descripsimus in Pharmacopœa nostra: ex quâ tria tantum simplicia, & totidem composita mutuabimur: ut quæ sunt magis necessaria, & præ cæteris utilissima.

Simplicia sunt: vinum absynthites, anthosatum, & juniperinum composita, ophthalmicum, antinephriticum, & chalybeatum.

Vinum absynthites singularem ventriculi roborandi vim obtinet; confert præterea hepati, & reliquis partibus nutritioni famulantibus. Illas enim ab impuritatibus & corruptionibus liberat, & à vermibus repurgat.

Vinum anthosatum & juniperinum cordis & cerebri facultatibus succurrunt, ex quarum

Hh 2

facul-

Vinum absynthites, et eius proprietates.
Proprietates vini

ambrosiæ et facultatum naturali & bona constitutione, vitæ
impermi. etiam integra & diuturna conservatur.

Duplex mo- Etiammodi vina sunt duobus modis: primò
dis prepa- cum musto, tempore vindemiarum: ad quod
randorum institutum comparandum est doliolum aliquod,
vinorum duodecim, quindecim, vel plurimum mensurarum.
medicato- In vas illud indere poteris absynthii Romani ex-
rum. ficcati lib. duas, tres vel quatuor pro lubito. De-

In primo in doliolum implebis musto recenti, ebullire-
proponitur que sines per aliquot dies, novum perpetuò mu-
Absynthi- stum alternis diebus reaffundendo, quò vas
tes. semper repletum maneat, & vinum à suis faci-
bus repurgari melius queat. Post perfectam &
absolutam ebullitionem imple totam doliolum
eodemmet musto, & optime claudere. Sine om-
nia ita macerari & digeri, nec ante diem vigesi-
mum aut mensem unum, hoc bibendum exhibe:
donec per hoc temporis spatium digestum & cla-
refactum satis fuerit. Durat per annum unù vel
plures. Dosis est vitri unius medietas. Germani
de eo manè propinant pocula plena: quin vidi
qui quotidie in prandii principio magnum eius
haustam sumebant.

In altero Secundo parantur illa vina omni tempore hoc
modo pre- modo: Pone (exempli causa) dictum absyn-
parandi vi- thium minutim incisum, in vas vitreum, ita ut
na medica- impleat tertiam eius partem, vel ultra: affunde
ta, proponi- vinum album optimum, usque ad summitatem
tur idè Ab- ferè vasis: vas optime clausum, ponatur in re-
synthides. positorio, aut loco quodam tepido, ad mace-
randum per decem aut duodecim dies: interea
temporis vinum extrahet absynthii virtutem atq;
sapo.

saporem, quod in phiola illa relinquo: & loco eius, quod in usum quotidianum detrahitur, re-affunde novum vinum generosum: & sic habebis vinum absynthites, quod diu quoque ad prædictos usus servari potest.

Si id magis specificum ad vermium expulsi-
nem reddere voles, adde flores hyperici, vel
centauræ minoris.

*Vinum ab-
synthij com-
positum con-
tra vermes.*

Ad eundem modum præparantur vina sim-
plicia ex floribus rosarum & baccis juniperi; de
quorum viribus supra dictum est.

Sic quoque vina simplicia ex radicibus acori,
angelicæ, & floribus salviæ, ad frigidos cerebri
affectus concinnantur.

*Varia vino-
rum genera
contra va-
rios corporis
affectus.*

Vinum enulatum, & de tusilagine, confe-
runt asthmaticis, & cæteris pulmonum affecti-
bus.

Vinum Buglossæ, cordi amicum & salutare
est, ac medetur omnibus affectionibus melan-
cholicis.

Vinum anisi colicos cruciatus mitigat atque
discutit.

Vinum santalinum jecinoris substantiam su-
stentat atque corroborat.

Vinum epithymi, vinum ceterac, & tamari-
sci, spleniticis profunt.

Vinum passulatum senectuti mirum in modum
conducit, vires labefactatas reparat, & est alio-
rum vinorum componendorum basis.

Reliquum est, ut de vinis compositis dissera-
mus, & illorum præparaciones, prout sumus pol-
liciti, doceamus: quorum primum est ophthal-
micum.

Hh 3

micum.

micum, cuius præparandi modus est, ut sequitur:

Vinum opthalmicum.

Accipe vindemiarum tempore musti seu vini recens facti, mensuras septem vel octo, plus minus, infunde in doliolum huic instituto destinatum: in quo prius indideris ephrasie exiccatae manipulos sex, seminum fœniculi, & sileris montani, ana uncias quatuor, cinnamomi uncias duas: florum stœchadis Arab. manipulos duos: hæc omnia (impleto doliō & clauso) ad macerandum ponantur per tres hebdomadas, vel unum mensem, antequam ad usum veniant. Huius vini uncia una, vel duæ sumendæ sunt horis matutinis, & diu id continuandum est: eximias enim vires habet visum acuendi, & ventriculorum roborandi.

Vinum antinephriticum.

Ad præparandum vinum antinephriticum, musto impleatur doliolum sex mensurarum: in quod prius indideris alkekengi mediocriter exiccati sesquilibram, radicum restæ bovis & iringii exiccatarum, & in talleolas sectarum, ana uncias sex: seminum personatæ, saxifragiæ, milli solis, ana uncias tres: florum genistiæ, malvæ, bismalvæ, ana pugillos quatuor. Omnia macerentur, ut supra (obturato vase.) Huius vini accipiendæ sunt uncia duæ, per quatuor dies, horis matutinis, idque decrecente luna: purgatione præmissa cum bolo Cassiæ, aut cum nostro lenitivo antinephritico, in pharmacopœa nostra descripto. Hoc vinum liberat renes ab arenulis: & præservat corpus à calculi generatione: illumq; generatum frangit & exturbat: præ-

Proprietates vini antinephritici.

fer-

fertim si urgente dolore & stranguria, æger eo vino in balneo aut semicupio constitutus utatur.

Vinum chalybeatum fit hoc modo:

Accipe quatuor uncias limaturæ chalybis vetustissimæ & rubiginosæ, perq; reiteratas ablationes, & ab omnibus sordibus optimè repurgatæ, quam indas in alembicum: addendo rasuram eboris, cornu cervi, ana unciam unam: coralorum pulverisatorum, perlarum pulverisatarum ana sesquiunciam: cinnamomi drachmas sex: caryophyllorum drachmas duas: ceterac, florum genitæ, Epithymi, ana pugillum unum: spec. diatriasantali & linteolo involuti semunciam: vini albi optimi mensuras duas Parisienses, quæ faciunt sex libras vel circiter: sacchari candi uncias octo: Operiatur vas cum charta saltem, & macerentur omnia in loco frigido per octiduum: bis in die, vesperi scilicet & mane, cum spatula lignea nova, optimè versando & agitando. Dein transcolentur per manicam Hippocraticam, & vinum servetur in phiolis bene obturatis: diu enim servatur. Hoc vinum imprimis conducit adversus cachexiam, hydropisim, icterum, inflationes, tumores & obstructions tam hepatis, quàm lienis. Ab initio unum tantum cochleare dandum est, ut huic remedio paulatim assuecat ventriculus: Movet enim interdum nauseam atque vomitum. Postea sensim augenda est dosis usq; ad tria cochlearia, & hoc continuandum per dies plures.

En varia illa & præclara remedia cum vino

Hh 4

tan

Vinum chalybeatum.

Proprietates vini chalybeati.

tanquam illorum base parata, quæ hoc in Diæ-
teticum nostrum introducere visum fuit: Non du-
bium est, quin grata illa, acceptaq; futura sint o-
mnibus, tam ægrotis quàm sanis: tum ob illo-
rum utilitatem, in morbis pluribus iisq; gravif-
simis tollendis: tum verò ob præparandi facili-
tatem, & pretii, quo comparantur, vilitatem.

Hinc quoque illis nos speramus profuisse, qui
ruri degunt, & procul à medico remoti sunt,
qui horum remediorum aliquot semper in suis
ædibus reservabunt: sic etiam pauperes à nimis
expensis nummorum, medico & pharmaco-
polæ numerandorum, sublevatos iri posse pu-
tamus: Quæ in re me fecisse arbitror opus pium,
officioque meo dignum, nec ab instituto ali-
enum. Scio tamen, fore aliquos Censores, qui
nostris se studiis opposituri sint: utpote quibus
magis curæ est privatum lucrum, quàm Reip.
commodum.

*Vinorum
purgantium
ad plures
affectus ne-
cessitas.*

Quoniam verò pleraque purgantia remedia,
quæ in pluribus morbis requiruntur tanquam
necessaria, multis adeò sunt fastidiosa, ut meri-
tò correctione indigeant: Ac insuper tam caro-
venduntur pretio, ut potius ad loculos implen-
dos, quàm ad sanitatem ægris recuperandam fa-
cere videantur: nostrarum erit partium, ut ex
pharmacopœa nostra quædam hic vina propo-
namus, quæ non solum sapore suo grato & ju-
cundo, longè post se relinquunt vulgaria ista:
sed faciliori etiam labore, minori que sumptu
comparantur: ut interim nihil dicam de maxi-
mis eorundem virtutibus & ingenti utilitate.

Qui-

Quibus omnibus, ægrorum sanitati consultum volumus, nec non aliorum qui eadem sibi remedia, quando volent, comparabunt: ex quorum usu non tantum morbidum corpus saelicit, sed & sanum in suo statu conservatur. Sed instituti nostri memores, eius limites interim minime excedemus, sed vinum tantum, ut hæctenus, pro base & fundamento illorum purgantium retinebimus.

Tempore autumnii potest vinum purgans parari in hunc modum: Primum comparanda sunt doliola aliquot facta ex ligno, quod vino malvatico, aut alio simili, albo & generoso prius fuerit imbutum: unumquodque illorum capax *Vinum pur-* sit quindecim aut viginii mensurarum vel plu- *gans ex Se-* rium, pro libito. Præstat tamen, plura dolia, ea- *na Au-* que minora in promptu habere, quam unam so- *tumno pa-* lum, idque maximum, si magna vini quantitas *randum.* præparanda sit. Si igitur vasis magnitudo erit viginti mensurarum Parisiensium, in eo pone folliculorum fenæ lib. quatuor vel amplius, pro ut purgandi virtutem plus minus augere voles: addendo garyophyllorum integrorum, cinnamomi, ana uncias duas, seminis fœniculi uncias duas & semis: pruna datnascena sine nucleis lib. quatuor vel quinq. liquiritiæ concisæ lib. unam: polypodii concisi sesquibram: His omnibus in vase probè invicem mixtis, vas impleatur musto generoso: sine ebullire, affundendo continuo novum vinum: post sufficientem coctionem, vasis orificium probè claudatur, & ad viginti, aut viginti quinque dies omnia benè ma-

Hh 5 ceren-

cerentur & fermententur. Et sic habebis vinum purgans, quod per integrum annum durabit: cuius dosis est vitrum parvum, horis matutinis. Aut si matutina purgatio non satis suum affectu fuerit finem: unciae tres vel quatuor adhuc sumendae sunt circa vesperam, duabus vel tribus horis ante coenam, eodem die. In affectibus porro contumacibus, & prorsus exaltatis: ex quorum praesentia impuritates tartareae, & humores crassi in corpore magis magisque augentur: purgatio eodem remedio continuanda erit, ad decem usque aut duodecim, vel etiam quindecim dies: sicque paulatim eiusmodi humores evacuantur, citra ullam virium deiectionem. Eodem quoque modo febris quartana, melancholia hypochondriaca, cachexia, & similes affectus difficilis sanationis, curabuntur, & prorsus excidentur.

Ad praeservationem corporis sufficiet id semel tantum per octiduum, vel bis per mensem sumfisse: Potes, si velis, id paulo ante cibos, vel etiam in ipso prandio aut coena sumere.

Modum utendi hoc vino purgante, & eiusdem proprietates.

Si purgatricem eius vim reddere cupis generaliore, adeo ut instar catholici omnes humores simul trahat & expurget: addere oportet radicem exicatarum oxylapathi, sive rhabarbari monachorum: hermodactylorum, mechoacae, turbith, quantum voles. Quod hac ratione medicamen erit summum adversus podagram, luem veneream, & similes affectus: addendo salsae pillae ad libitum. Ex cuius usu continuato ad aliquot

Vinum purgans generalius prioribus: utile imprimis, podagram & lue venerea laborantibus.

quot dies, singulares & eximios videbis effectus, cum optimo successu.

Possent hic aliqui eiusmodi remedia in contemptum trahere, idque ob solam temporis illorum preparandorum longitudinem. Quibus respondemus, posse eiusmodi vina, in tanta copia simul & semel preparari, ut pro uno, imò pro duobus integris annis sufficiant. Veruntamen ut & istis satisfaciamus, hic purgantia quædam proponemus paratu facilia: nec minùs cæteris utilia, quæ quovis anni tempore preparari possunt, quorum primum fit ut sequitur:

Recip. Polypodii quercini, seminis carthami *Claretum*
ana unciam unam: radicis acori semiunciam: *purgans,*
seminum feniculi, anisi, ana drachmas tres: cor- *catholicum,*
ticum myrobalanorum citrinorum & chebulorum *& facilia*
ana drachmas duas: cinnamomi sesqui- *preparatio-*
drachmam: garyophyllorum, macis, ana scrupulos *nis.*
quatuor: conservæ florum genistæ, violarum, malvæ ana semiunciam: hermodactylorum alborum drachmas sex: turbiti semiunciam: folliculorum senæ uncias duas: vini albi generosi & optimi lib. duas vel tres. Omnia invicem probè mixta, macerentur in vase vitreo optimè lutato ad calorem lentum B. M. per quatuor aut quinque dies, ampliusve. Colentur aliquot vicibus per manicam, addendo sacchari uncias sex: Hoc vinum sive Claretum purgans, ad aliquot dies servari potest, ex quo facies sex octove doses: pro singula dosi uncia duæ sufficient: exhibendo id horis matutinis, & singulis diebus aut alternis continuando. Purgat *cl-*
ementer

Proprietates Clareti catholici. menter omnes humores, siue serofos, siue crassos & melancholicos; prodest calculosis & podagricis: & potissimum delicatioribus, nec non imbecilliori ventriculo laborantibus, qui citra vomitum alia purgantia admittere nequeunt. Conducit præterea hysteris affectibus, & albos sistit mensium fluores, si addatur sæcula bryoniæ, quæ est specifica uteri medicina, cuius præparandi modus docebitur in pharmacopœa nostra.

Vinum purgans ex sena, omnibus utile, & quorũ tempore factu facillimum.

Aliud vinum purgans facillimæ præparationis:

Recip. Senæ unciam semis: pone in vitrum parvum, addendo cinnamomi contusi, drachmam semis: garyophyl. n. quinque aut sex: vini albi, quantum sufficit: claudè vitrum cum charta, vel bombace saltem: addendo, si voles, modicum sacchari. Omnia macerentur in loco frigido per dies tres, quoad vinum sufficienter tinctum sit. Huius vini sumantur cochlearia duo vel tria manè, cum iusculo, si placet: ac tantundem serò: idque continuetur ad dies duos vel tres. Remedium hoc ex uncia semis tantum senæ præparatum (quod vel infantibus & prægnantibus offerri potest) si continuo ad tres vel quatuor dies sumatur, blandè & utiliter corpus purgat.

Vinum purgans ex floribus prunorum.

Potest porrò parari aliud vinum purgans, modò veris tempore sufficiens florum prunorum, tam hortensium, quàm agrestium, copia comparetur: quibus tertia vel dimidia doliolis alicuius pars impleatur: His adde uvarum corinthiacarum lib. quinque, prunorum dulcium lib.

lib. tres; jujubarum lib. duas; dactylorum sine
 nuculeis lib. unam; fœniculi uncias tres; cinna-
 momi uncias duas: impleatur vas totum vino
 generoso & claudatur; & macerentur omnia ad
 dies viginti aut mensem unum. Ita præparabis
 vinum purgans, quod minimè nauseabundum
 erit, & loco diapruni sumi poterit. Habet enim
 vim alterandi & purgandi humores biliosos:
 servatur ad usum per integram annum. Dosis est
 dimidium vitrum, quod citra diagridii additio-
 nem blandè purgabit. Tempore vindemiarum
 etiam præparari potest idem vinum, cum musto
 vini albi optimi, sicut & cætera, hæcenus à nobis
 descripta. Flores in umbra exiccati, servandi
 sunt usque ad dictum tempus. Purgandi in eo
 vim si efficaciorē reddere cupis, adde follicu-
 lorum senæ lib. unam aut duas.

*Proprieta-
 tes vina
 purgantis
 ex floribus
 prunorum.*

Ad eundem modum, veris tempore vinum
 purgans contra vermes & lumbricos præparari
 potest, ex Persicæ arboris floribus.

*Vinum pur-
 gans ex flo-
 ribus persi-
 cæ arboris
 contra ver-
 mes. Vinum
 purgans ad
 vermes, &
 ad sangui-
 nem mundi-
 ficandum.*

Ex floribus hyperici etiam, summitatibus
 centaureæ minoris, & sumiterræ, collectis om-
 nibus suo tempore, dum florent, & exiccatis, præ-
 paratur vinum purgans contra vermes; quod idem
 sanguinem mundificat, & tam atram quàm fla-
 vam bilem purgat. Si addideris senæ, ad libi-
 tum, vim eius purgandi magis acues. Eiusmodi
 vina licèt paulò amarioris sint saporis, purissima
 tamen sunt, & limpidissima. Corrigi potest
 amaritudo illorum uvis corinthiacis, & liqui-
 ritia.

Sic eodem modo purgans vinum præpare-

tur

Vinum pur- tur cum rosis pallidis & albis tam hortensibus,
gant ex ro- quam sylvestribus. Quod purgat humores ferō-
sis. sōs: ex quo etiam optimum remedium parari
 potest contra hydropem, quod etiam additis
 rad. vincetoxici per urinas purgat. Dosis: duo
 cochlearia manē exhibita: idque continenter ad
 plures dies, si res postulat.

Vinum ex Ad eosdem humores purgandos vinum pa-
sem ebuli ratur ex seminibus ebuli & hederæ, tam in au-
& hedera. tumno quam quovis alio tempore. Eadem vina
 conducunt etiam hydropicis.

Hinc syrupos nostros helleboratos, tam sim-
 plices, quam compositos, cum vino paratos an-
 necteremus: vina item purgantia helleborata,
 iis morbis cum primis congrua, quorum causa
 occulta sunt & abditæ: uti sunt mania & me-
 lancholia: Adderemus præterea, in gratiam ca-
 tarthosorum & asthmaticorum, syrupos & vi-
 na nostra purgantia cum peto: & plura alia hu-
 ius generis, quæ non adeo vulgaria sunt: nisi
 illa reservare constitutum esset, usque in editio-
 nem nostræ pharmacopœæ: ex qua illa omnia
 petenda erunt. Fuit enim propositum nostrum,
 uti diximus, hoc in Dietetico tantum familia-
 ria quædam & facilia remedia præscribere: non
 autem generale aliquod antidotarium compo-
 nere. Ob eandem causam omnia illa remedia
 cum vino præparavimus, & composuimus.
 Hoc enim alimentum abundat spirituum vita-
 lium copia, & est præterea aliorum medicamen-
 torum, ac ipsorum quoque purgantium vehi-
 culum, cuius virtute & correctione, operatio-
 nes il-

nes illorum promptiores & tutiores evadunt, & tanquam ab alexipharmaco quodam, malignæ ipsorum qualitates, si quæ sunt, corriguntur & tolluntur.

Sed ut hic quorundam Censuram obiectiunculis occurrat, quibus fortè inferre possint: me dicta remedia omnia præparare cum vino: cum tamen quatuor plurimis vinum prorsus insensum sit & adversum, sciant illi velim, cum hydromelite simplici, ac vinoso præsertim, talia purgantia præparari posse: aliaque remediorum genera, *Nota syrupos præparandi ratio* supra à nobis proposita.

Sic varii illi syrupi, ex aromatibus, seminibus, & floribus calidis, tam simplices, quam compositi, quorum præparationes supra docuimus: cum aqua etiam simplici parari queunt: quorum unam atque alteram formulam hinc adjiciemus: *ex aromatibus, seminibus, herbis, & floribus calidis, cum suis propriis aqua.* juxta quam reliqui quoque parari poterunt.

Recip. Cinnamomi crassè contusi uncias tres, vel quatuor, pone in Alembicum vitreum, superinfunde aquam fontanam: maceretur in loco frigido, per duos vel tres dies, & postea destilletur. Huius aquæ accipe lib. unam, sacchari lib. *Syrupus cinnamomi cum sua propria aqua.* fragrantissimum cinnamomi odorem, & saporem repræsentabit. Sic facies syrupos ex aromatum aliorum aquis destillatis per Alembicum, extractis & separatis prius oleis, iuxta communem chymicorum processum.

Ad eundem modum paratur syrupus anisi:

Recip. Anisi lib. unam vel duas: contunde & pone in Alembicum: superinfunde lib. octo vel *Syrupus cum aqua anisi.* decem

decem aquæ fontanæ: maceretur per viginti quatuor horas, antequam ad ignem admoveatur: postea destilletur secundum artem: ubi aqua & oleum anisi simul destillabuntur: oleum aquæ innatans, cum infundibulo separandum est, cuius quantitas uncias duas vel tres non excedet: quod servari seorsim debet. Aquam verò, licet post olei separationem nullius amplius utilitatis esse plerique existiment. ex ea tamen, anisi odorem & saporem adhuc integrum retinente syrupus componitur in hunc modum:

Recipi. aquæ dictæ lib. duas: sacchari lib. unam: & ad syrupum decoque. Ad quem modum componi potest etiam syrupus sceniculi, & omnium aliorum seminum, herbarum, & florum calidorum, veluti salviæ, & rosmarini, quorum aquæ propriæ, separatis prius oleis: sicuti dictum est, ad hoc institutum resumendæ sunt.

Aqua enim communis, cum qua semina calida, herbæ, floresque calidi exiccati macerantur, & tandem destillantur per alemb. æneum cum suo refrigerio, omnem illorum saporem, vim & virtutem attrahit: multoque evadit efficacior, quam sunt vulgares aquæ, destillatæ ex iisdemet rebus etiam virentibus.

Hinc colligere licet, cum propria cuiuslibet rei aqua, vel cum aquis cardiacis, aqua feri lactis, & aliis id genus, ex aloë, rhabbarbo, sena, atque aliis purgantibus fieri posse extracta, syrupos, & similes remediorum formulas, ad purgandum corpus: quorum dosis multo minor erit vulgaribus istis: neque tam gustui ingrata.

Ad cu-

*Decoctio
simplicium
in vase clau-
so fieri de-
bet, ne spiri-
tus exha-
lent.
Extracta
cum iisdem
aquis, ex
omni gene-
ris purgan-
tibus, tam
simplicibus
quam com-
positis, pa-
vari possunt.*

Ad cuius rei demonstrationem, cathartica quædam officinarum usitatissima proponemus: quæ licet tantæ amaritudinis sint, tantæque insuavitatis atque perniciosæ violentiæ: arte tamen & industria veri Empirici, hoc est, expertissimi & peritissimi medici, non apirici & inexperti scioli, suaviora, corporique humano utiliora & salutaria reddi queunt. De quibus deinceps, sub finem huius libri, paucis agetur: ne quis fortè existimet, à nobis vulgaria illa purgantia prorsus in contemptum trahi, cum ex adverso, ægros ex iis, debitè & juxta artem correctis & administratis, multum juvari posse, constanter asseveremus.

Inter alia igitur seligemus confectionem, sive magnum illud electuarium Hamech, à Mesuæo descriptum: & hieram Pachii, quam & hieram Diacolocynthidos vocant: quæ duo purgantia, licet omnium frequentissimè à medicis quotidie præscribantur: correctione tamen imprimis indigent, ob nimiam illorum caliditatem, amaritudinem, & agendi violentiam: quas qualitates à colocynthide, primario ingrediente, obtinent.

Videmus quædam spagyricæ artis lineamenta, vel in ipsa confectione Hamech, non obscure adumbrata: in qua maior artis industria conspicitur, quam in cæteris purgantibus omnibus universæ medicinæ. Imprimis autem in ea operatio illa chymica, quam extractionem appellant, manifestò elucescit.

Quid observandum in vulgari preparatiōne confectionis Hamech.

Ii

Compo-

Compositio eius in partes duas dividitur: in prima, ingrediuntur omnes myrobalanorum species, rhabarbarum, agaricus, colocynthis, sena, polypodium, succus fumiterræ: quæ omnia purgandi vim habent. Corrigentium autem officium absolvunt sequentia: absinthium, thymus, epithymus, violæ, semina anisi & fœniculi, rosæ rubræ, pruna, & uvæ passæ.

His omnibus, secundum artem in vas cum collo angusto, quod chymici vocant matrarium, impositis, superinfunditur serum lactis caprini, cuius quantitas materiam, quatuor vel quinque transversos digitos, superemineat: vas optimè clausum in digestionem, per quinque dies ponitur, in loco tepido: postea omnia coquantur & colantur, vel, ut unò verbo dicam, omne spagyricè peraguntur, non secus, ac in extractis paradisi operari solent chymici. Hæc itaq; per extractionem operandi ratio, veteribus olim usitata, non tantquam nova, ita temerè repudianda erat.

Alterà huius compositionis operatio planè crassa est, & materialis: in qua manna, pulpæ cassiæ & tamarindi, scammonium, quinque myrobalanorum genera, rhabarbarum, semina fumiterræ, anisi, & spicæ nardi: omnia in crassa sua substantia, & tantum in pulverem redacta, adjiciuntur.

Hæc est illius confectiois descriptio, quæ præcipuam & summam remedium esse creditur, ad utramque bilem & pituitam salis purgandam: & hinc etiam ad morbos, qui ex humoribus istis generantur, quales sunt lepra, cancer, omnesq; scabiei species, ut porrigo, malum mortuum,

*Proprietates confectio-
nis Hamech,
iuxta vulgarem præ-
parationem.*

tuum, & similes: nec non in febris quartana eadem usurpatur: in lue etiam venerea eius semina: cum convenienti decocto exhibetur: alii addunt radicis veri hellebori nigri usq; ad drachmas duas. Quæ tamen confectio tam amara est & fastidiosa, ne dicam, perniciofa & noxia imbecillo ventriculo, ut si quis ea usus sit semel, vix altera vice eandem admittat.

Restat igitur, ut promissi memores, hic modum iuxta artem spagyricam doceamus, quo prævæ illius qualitates corrigi, eaque salubrior reddi possit. Modus est, ut sequitur:

Recip. Confect. Hamech 3. vel 4. uncias (aut plus minus, prout fert institutum) pone in matracium vitreum, superinfunde aquæ destillatæ ex succo pomorum cartipendulorum, aut sumiterræ tantum, ut quatuor transversos digitos superemineat. Aqua hæc efficacior erit, si illam cum sufficiente quantitate succi limonum vel granatorum acidorum, depurati, acidulam reddideris. Huiusmodi enim succi vitriolati, essentiis & proprietatibus citius extrahendis, valde conducunt, & veri correctivi vicem gerunt, in rollenda scammonii, aliorumque purgantium nimia caliditate & violentia. Summus ille vir, Theodorus Zuingerus solebat similiter malignam illorum vim corrigere aceto suo montano, solis philosophis cognito. Sed hæc obiter. Vas igitur probe clausum ponatur in B. M. mediocriter calido: ubi intra triduum aut quadriduum aqua rubicundissima instar sanguinis, & limpidissima apparebit: quam sensim

*Preparatio
extracti ex
confect.
Hamech,
iuxta artem
spagyricam.*

*Succi vitriolati,
promptiori
verum extractioni
plurimum
conducunt.*

Ii 2 per

Per digestionem & coctionem in B. M. omnis amaritudo tollitur.

per inclinationem transfundas in Alembicum vitreum: & caveas ne turbidi quid simul transeat: aliam aquam novam affunde facibus, & pone in digestionem B. M. per duos tresve dies: separando aquam puram, totiesque id reiterando, quousque aqua amplius non tingatur aut coloretur: ex hoc enim signo, perfectam omnium virtutum & tincturarum extractionem cognosces. Aquæ tota humiditas inde per exhalationem separetur, in cineribus aut B. M. vaporoso: in fundo Alembici duriuscula quedam subsidet substantia: ex qua, postquam retrixerit, formari possunt pilulæ: quarum duæ ad semidrachmam vel amplius, purgando corpori sufficient, citra aliquam noxam aut offensam. Deauratæ, nullam omninò amaritudinem, antea per digestionem ferè sublatam, repræsentant, nec ullam ventriculo molestiam facessunt.

Loco aquæ pomorum, sumi potest aqua destillata ex lacte, vel eius sero, aut aqua fragariæ.

Compositio Hierapachij vulgaris.

Iuxta eundem modum extractum paratur ex hiera Pachii: cuius compositionis ingredientia sunt, stœchas, marrubium, chamædrys, agaricus, colocynthis, opopanax, sagapenum, radices aristolochiæ rotundæ, petroselinii, piper album, cinnamomum, spicanardi, myrrha, serpillum, crocus: omnia hæc contrita, quorum pondus facit nonaginta quinque drachmas, invicem miscentur cum mellis crudi, solummodò despumati, triplo, hoc est, libris tribus, minus duabus unciiis, aut circiter.

Extra-

Extractum autem, citra mellis additionem, ex *Extractum*
 solis speciebus fiat, quibus in vitrum positis *Hiera pa-*
 fundatur aqua destillata, vel ex fero lactis, vel ex *chy,* arte
 fumo terræ, aut pomis redolentibus: quibus *chymica*
 aquis permiscetur succi aciduli limonum & gra- *preparati.*
 natorum, ut diximus: sicq; deinceps tincturæ, se-
 cundum artem, vel eandem in confectioe Ha-
 mech methodum, extrahentur.

Eiusdem extracti præparatio fit adhuc alio *Facilior &*
 modo, crassiori quidem, sed breviori via. *crassior e-*
 Post primam enim digestionem, 4. aut 5. dierum, *iusdem ex-*
 materia omnis per letaceum trahitur, & denuo *tracti præ-*
 in vitro novo, in digestionem ponatur: addendo *paratio.*
 succorum pomorum & cydoniorum, optime de-
 puratorum, ana sesquilibram: post sufficientem
 digestionem, per duos aut tres dies, omnis humi-
 ditas per Alembicum evaporetur quoad mate-
 ria in fundo, in electuarii aut opiatæ consistentia,
 subsidat: cui non opus est mel admiscere: suf-
 ficientem enim dulcedinem & sruavitatem sup-
 petunt additi illi succi, per se dulces & mellifui.
 Sin verò eandem in eximiam dulcedinem con-
 vertere velis: adde mannæ electæ uncias sex, &
 fac, ut simul cum succis illis digeratur.

Dosis hieræ, hoc modo præparatæ, sesqui-
 drachma, aut drachmæ duæ ad summum, in for-
 ma boli: & semuncia in clystere. Quæ licet
 crassior modo sit præparata: non tamen ita no-
 xia est ventriculo, ut vulgaris illa. Eius usus erit
 in magnis & gravibus morbis: ubi eccoprotica,
 tanquam nimis languida, altius quàm ad primam
 corporis regionem penetrare nequeunt.

Ii 3

Quan-

*Quante
virtutes
hieræ Pachij
attribuan-
tur à Scri-
bonio l. 1.
de compos.
medic. cap.
29.*

Quantis, quæso, laudibus eandem hieram extollit Scribonius Largus, quam affirmat summum & præcipuum medicamen esse, epilepsiæ, vertiginis, mania, hemicrania: asthmatis & catarrhi subitanei: incubi præterea, convulsionis canina, & omnium melancholia affectuum; nec non podagra, ac imbecillitatis ventriculi?

Si igitur ea tantis proprietatibus prædita credatur, nondum præparata aliter, quam cum crudi mellis admixtione: multò certè nobiliores ac præstantiores demonstrabit effectus, post debitam præparationem, quam modò descripsimus: quod vel experientia teste manifestum est.

Placet insuper in hoc Diæteticum nostrum cathartica illa minorativa sive eccoproctica, tanquam cæteris gratiora, & benigniora, inferere. Quorum præparationes aliquas, minime vulgares, nec minus faciles, quam utiles, annectemus.

*Syrupus ex
cassia,*

Exempli loco sumemus Cassiam: ex qua cum eadem aqua pomorum, eadem etiam methodo & via, ut supra, extrahitur essentia & tinctura limpida & rubicunda instar rubini aut vini rubri. Ad quod institutum recipe pulpæ cassiæ uncias duas vel tres, superinfunde aquæ dictæ tantum, ut superemineat quatuor digitos: & digere in B. M. lentissimo, per 8. tantam horas: in quo tempore tinctura apparebit, ut supra. Ex hac tinctura diaphana, cum saccharo paratur syrupus, qui ad duas uncias exhibitus, sufficienter purgat, & facilis est paratu.

Si ex

Si ex casisæ & mannæ Calabrinæ aquis par- *Syrupus ex*
 tibus, servata proportione supra dicta (non enim *casia &*
 opus est maiorem eius quantitatem simul & se- *manna.*
 mel præparare, quàm sufficit pro dosi una) cum
 iisdem aquis pomorum aut seri lactis, essentiam
 sive tincturam extraxeris: omnem mannæ sub-
 stantiam dissolvi, & unâ cum casisâ in tincturam
 clarâ & pellucidâ converti videbis: ex qua
 citra sacchari additionem parari potest syrupus
 casisæ cum manna: quo mitissimo remedio
 purgari poterunt prægnantes mulieres, infan-
 tes, aliique, qui imbecillioem habent ventri-
 culum.

Vncis duabus pulpæ casisæ & mannæ, adde *Syrupus ex*
 unciam unam folliculorum senæ mundatorum: *casia, man-*
 & progressus in cæteris ut supra, fac extractum *na, & sena.*
 secundum artem. Ex quo cum additione modici
 sacchari, componitur syrupus casisæ, mannæ &
 senæ: dosis tantum est uncia una, qua clemen-
 ter purgantur omnes humores, & est instar ali-
 cuius Catholici.

Si humiditatem eius per evaporationem in B. *Electuari-*
 M. separaveris, electuarium habebis, quod ad *um ex eo-*
 drachmas tres vel quatuor, sive in forma boli, *dem extra-*
 sive potionis, dissolutum cum convenienti li- *cto.*
 quore exhibebis. Eiusmodi remedia, tam præ-
 parandi modo, quàm virtutis efficaciam, longè
 præstant catholico illi casisæque vulgariter
 transcolatis: quæ turbida nimis & magna insu-
 per dosi exhibita, non possunt non esse ingrata,
 & fastidiosa: ut nihil dicam, de ingredientium
 impuritate & cruditate, quæ per digestionem

Li 4 depu

depurantur, dulcorantur, & maturantur, gratioraq; gustui, & ventriculo utiliora redduntur.

Suprà, de melle diximus, quàm proximè id accedat ad ætheream coelestemque naturam, qua etiam cassiam & mannam longè superat: eiusdem tamen incommoda tanta esse ostendimus, ut, nisi bene despumata depurgatumque fuerit, vel Galeno etiam teste, plus noceat, quàm profit. Manna igitur & cassia, quòd longè recedant à bonitate mellis, ideò deteriora sunt aestimanda, si cruda, ut moris est, exhibeantur.

Manna & Cassia, nondum preparata, crudatam & impuritatem plenissima.

Veruntamen per digestionem & coctionem ritè preparata, noxiam omnem qualitatem exunt, eamq; cum salutarì & benigna permutant: minori etiam dosi sumpta, gustum minimè offendunt: multoque citius, ac securius, quàm antea, corpus evacuant: & tandem in omnibus præcepto satisfaciunt Hippocratis, qui citò, tutò, & jucundè mederi jubet.

His & similibus remediorum generibus abundat pharmacopœa nostra: ex qua pauca tantùm mutari, inque Diæticum præsens transferre, visum fuit: ut palàm fiat omnibus, nobis non incognita esse vulgaria ista remedia, neque eadem nobis simpliciter improbari: imò esse quædam in illis singularia, nec cuivis obvia: quæ tamen ex propria scientia & experientia, publico hoc scripto, aliis communicamus.

Encomiam Chymia.

En egregia illa chymia effecta, quæ in ingeniosa summorum medicamentorum inventionem demonstrantur! En summam eius in Therapevsi utilitatem, & necessitatem maximam!

Quid

Quid verò chymię scientiã præstantius, quid eã dignius aut excellentius? Plerique in Academiis doctorum virorum, Medicorum & Philosophorum illam suspiciunt, amplexantur, deosculantur. Itali, Angli, Poloni, Dani & Sueci, eam in deliciis habent, colunt, amant. Germania item tam inferior, quàm superior, quæ fertilissimum doctorum virorum seminarium hætenus semper fuit, & adhuc nostrò seculo, tot præclarissimos & doctissimos alit viros: inter quos pretiosa illa, omniq; laude dignissima chymia viget, floret, virefcit: quæ tamen interim, à quibusdam eiusdem osoribus, contra omne jus & æquitatẽ, tanquam res perniciosa, unã cum suis sectatoribus, maledictis proscinditur, superbè contemnitur, & ad extremos usque Garamantas ignominiosè amandatur.

Remedia illa, de quib. hætenus egimus, quamvis spagyricè præparentur: omnia tamen ex vegetabilium familia sunt petita. De industria enim iis nolimus metallica, tanquam multis suspecta, immiscere: quamvis illorum effectus admirandos quotidiana palàm enunciet experientia.

Clarè hoc testantur thermæ, sive balneæ naturales, ad quas, ob insignem earum vim in morbis curandis, ægri deploratissimi, frustra tentatis cæteris remediis omnibus, tandem ablegantur.

Medicus quidam, huius urbis primarius, & vir doctissimus illarum vires non ita pridem expertus est. Is enim, cum hydropisii têtari cœpisset, usû thermarû Forgensium in Normania, quæ ferri proprietates habent, pristinæ sanitati restitutus est.

Li 5 Ad-

Thermarū
vilitas.

Adeo nota est harum balnearum utilitas & præstantia, ut res non egeat probatione, nisi quis mente captus, rerum testimonia negare velit.

Aqua in visceribus terræ, mineralia corpora percurrendo & alluendo, illorum virtutes & proprietates trahit. Natura verò sagax & provida, per omnes terræ partes, aquarum istarum ramos dispersita est, ut illarum beneficio homo, in cuius gratiam productæ sunt, fruereetur. Nulla est ferè provincia in Gallia nostra, in qua eiusmodi aquarum fontes non scaturiant: ut minime opus sit incolis, illarum causâ longinquum & sumptuosum iter emetiri.

Sic arte imitante naturam, vel aquâ vel vino, aliisve liquoribus aptis virtutes extrahuntur mineralium, ex iisq; pro diversa morbi natura, varia quoq; & diversa præparantur remediorum genera.

*Proprietates
thermarum
Forgensium.*

Aquæ sive thermæ Forgenses, ferri qualitates, ut paulò antè diximas, obveniunt: jecur roborant, & cæteris partibus, nutritioni inservientibus, profunt: cachexiam præterea, causam hydropis, juxta Avicennam & Aurel. antecedentem tollunt. Vinum nostrum chalybeatum iisdem plane dotatum est virtutibus: nec non pulvis ille, in quo ferrum ritè præparatum, basis locum tenet: quorum mirabiles effectus in hisce & similibus morbis sese indies manifestè prodant.

Sed qua fronte aut religione damnantur hominè eiusmodi remedia, ex metallis sive mineralibus parata: præsertim, si ea solertis medici industria, secundum artis & naturæ leges: non per igna-

ignarum quendam Empiricum aut Sophistam, præparentur? cum eorundem usus apud antiquos, & quidem citra ullam præparationem passim occurrat? Sicut videre est ex pluribus veterum scriptis.

Nicolaus Myrepsus, inter Græcos celeberrimus autor, præclaram navavit operam in locupletanda pharmacia, & collectis selectioribus antecessorum suorum remediis, librum de Antidotis conscripsit: in quo plus quam centum reperies Antidotos, vel selectissimas etiam, in quarum compositione, metallica sive mineralia, hodie à multis damnata, cruda insuper & sine præparatione, ingrediuntur.

In Antidoti Tripheræ à ferro, compositione, additur libra una stomatidis ferri, ut vocat: quod ingrediens reliquorum omnium dosim superat. Creditur illa conducere ad frigidos affectus, & stomachi cruditates.

Paratur hodie ex chalybe, sine aceto & igne, pulvis, cuius etiam antea mentionem fecimus: ex quo cum quibusdam speciebus corroborantibus tabellæ conficiuntur, quæ in cachexiis mirandos edunt effectus: Horum, inquam, remediorum ingredientia præcipua sunt ex mineralium familia desumpta; præparatio verò eorundem planè chymica est. Cum igitur tanta ex mineralibus efflorescat utilitas, quis, quæso, illa temerè flocci faciet aut vituperabit?

Sulphur, quia facilè inflammatur, à multis calidissimum & prorsus igneum iudicatur, & idcirco è remediorum ordine excluditur. Sed

*Myreps. de
antid. c. 222*

*Tabella est
pulvere
chalybeato.*

*Sulphuris
remedia cur.
& suspecta qui
hujusmodi
quo-deantur.*

quomodo id sequatur, non satis perspicio. Camphora enim, quæ vel in aqua ardet, communi omnium consensu frigida potius quam calida censetur. Accedit quod & eadem, sapore satis acris stipetur; sulphur autem omnis acrimoniæ expertum sit.

*Sulphuris
usus veteri-
bus non im-
probatum.*

Cur verò hodiè abrogatur & damnatur id quod veteres olim uno ore comprobabant? In eodem enim Myrepto viginti plus minus sese offerunt antidota: quorum alia specifica putantur remedia contra febres & inflammationes internas; in quibus tamen sulphur vivum, & planè crudum, tanquam præcipuum inter alia ingrediens non præmittitur: Nimis longum foret, singula minutim hic recensere: præcipua igitur tantum pro assertionis nostræ confirmatione, in medium huc adferam.

Cap. 220.

In Antidoto Pauli, quam Myrepsus ad Aphoniam, spirandi difficultatem, asthma, dysenteriam, & colices dolores conferre scribit, sulphur non omittitur.

Cap. 228.

Sic in Antidoto, Panacea appellata, cui adscribit vim, febres, aliâq; infinita mala sanandi, sulphur ingredientis locum habet.

Cap. 223.

Idem sulphur ingreditur compositionem persicæ antidoti: quæ insigne creditur remedium esse contra omnis generis morbos, contra cephalalgiam, icterum, & febres intermittentes omnes. Imò in eadem compositione tanti ab illo aestimata, adduntur etiam Arsenici crudi drachmæ quinque. Sic in antidoto, cap. 303. Musæ Apollonio adscripta, idem Arsenicum ingreditur: quam

*Arsenicus
usus in qui-
busdam ve-
terum anti-
dotis.*

quam tamen Antidotum omnibus hepatis affectibus utilissimam esse affirmat. Sed absit, ut eius usum comprobare auserim.

In aliis antidotis, eidem Apollonio, cap. 301. 302. 303. adscriptis: quarum ultima Aphrastus nominatur (tanquam res pretiosissima, nec temerè cuius communicanda, sed per aurem tantum clam insinurranda sit) sulphur quoque additur. Sed optarem inter alia huius antidoti ingredientia, majusculis consignari literis STERCUS BOVILLVM. Ecquid enim lautius aut jucundius excogitari possit pro delicatulis? in quorum, scilicet gratiam solam id forsan additum est.

Denique sulphur in tanto olim usum, pretiosum quoque fuit, ut Myrepsus plures Antidotos à sulphure tanquam illarum præcipuo ingrediente appellavit: ut est antidotus de sulphure vel Ixopyretos, & aliæ, uti videre est cap. 339. 358. 359. Quæ, juxta eundem authorem, omnes conferunt ad tussim inveteratam: febrem tertianam & quartanam: contra ipsum quoque morbum caducum.

Cum igitur sulphur crudum, & multis adhuc impuritatibus inquinatum, veteribus olim adeo usitatum fuerit, qui sit, quod hodie eius usus damnetur in iis, qui singulari artis industria, eius cruditatem & impuritatem tollunt, ex eoque *Proprietates florum & butyri sulphuris.* Flores enim albi: nec non lac sive butyrum dulce, arte præparatum, multò sunt præstantiora remedia contra tussim, asthma, phthisim, & ceteros thoracis affectus, quam sulphur crudum exhibitum. *Balsamum sulphuris.* Sic balsamum rubicundissimum, instar rubini, philo-

Philosophicè extractum, & ad guttas aliquot cū
jusculo aut alio convenienti liquore exhibitum,
iisdem affectibus, & imprimis pulmonum ulceri-
bus prodest, cujus viribus longè impar est sul-
phur vulgare. Aciditas præterea sulphuris ex-
tracta, & ab oleaginosa illa & adustibili quali-
tate separata, febrilem calorem penitus extinguit,
tantum abest, ut eundem foveat, augeatve.

*Aciditas
Sulphuris.*

*Cur hodie
vitrioli usus
in medicina
non toleretur.*

*Proprieta-
tes vitrioli
iuxta Gale-
num.*

*l. de re med.
Orib. med.
Coll. lib. 15.*

*Proprieta-
tes vitrioli
occulse, arte
spagyrica
conspicua
sunt.*

*Dus pro-
prietates cō*

Ex vitriolo quoque optima præparari pos-
sunt etiam interna medicamina; quia verò id
veteribus non satis cognitum fuit, ex remedio-
rum censu immeritò hodiè expungitur.

Galenus lib. 9. simpl. ubi de vitriolo tractat,
non satis demirari potest, quod sub tam insigni
eius adstrictione, tanta caliditas delitescat: ob
quam causam carnibus tantum humidioribus, à
corruptione vindicandis, utilissimum esse sta-
tuit. Paulus & Oribasius eiusdem sunt opinio-
nis cum Galeno. Sed huius admirationis nodū
solvit interna vitrioli anatomia. Quod enim in-
terius in eius occulto continetur, id exhibetur
per artem spagyricam: cuius beneficio ex eodem
extrahuntur tria: phlegma subdulce: spiritus a-
cidus: & oleum acerrimum.

Præter hæc etiam, per artificiosam hanc disse-
ctionem, separari ex eo possunt Sal, citra molesti-
am vomitum ciens: perq; sudores & urinam
purgans: & Sulphur dulce seu narcoticum, quod
verum anodynum est ad quosvis dolores miti-
gandos, citra stuporem, qui aliàs vulgaria illa o-
piata & narcotica plerumque comitari solet.

Hanc internam rerum anatomiam si calluisset
Gale-

Galenus, duas præterea qualitates planè contrarias, sub eadem vitrioli aciditate deprehendisset (quod periti norunt artifices) quarum una corpora solida & dura, veluti lapides, & alia huius generis dissolvit: altera contrà, spiritus volatiles, ut aquam vitæ sive spiritum vini, & spiritales substantias, quæ nullo frigore externo vel violentissimo contringi aut condensari possunt, coagulat. Vnde liquidò constat, eadem vi, ab eo in corpore humano dissolvi arenulas & calculum, & contrà, spiritales famososque vapores coagulari: à quibus aliàs varia producuntur symptomatum genera, nisi coagulationis frano, tanquam summo illorum remedio, compescantur.

Quod si vir ille summus revivisceret hodie, quanta haud dubiè admiratione, quantoque desiderio & amore amplecteretur tam sublimem ac raram Philosophiam! quæ non in frivolis consistit disputatiunculis, nec in dubia opinionum fallacium fluctuatione: sed certissimo potius & tutissimo experientiæ fundamento inconcussa nititur, & iis tandem acquiescit, quæ oculi vident, & manus tenent.

Dioscorides vitriolo crudo non tantum ad externos, sed ad internos etiam affectus utitur: cuius drachmam unam cum melle exhibet contra ascarides & vermes, & ad ciendum vomitum iis, qui ex nimio fungorum esu torquentur.

N. Myrepsus, libro supra citato, inter varii generis antidotos, quarum compositionem ingrediuntur chalcitis, mify, & alumen, quæ natura

turam

turam vitrioli obtinent, unam cap. 157. Chry-
sippo attributam: alteram Eclogam, hoc est, se-
lectissimam dictam, describit: Hanc imprimis
prodesse docet cruentæ spuitioni, & hæmor-
rhagiæ. Chalcitis item compositioni Theriacæ
additur. Quæ omnia eum in finem à nobis di-
cuntur, ut constet, veteres quoque, mineralia
eiusmodi, vel cruda & impura, imò plumbum
ipsum, solummodo usum (ut in Mithridatii
compositione à Myrepto cap. 412. descripta, vi-
dere est) usurpasse: tantum abest, ut illa con-
temperint aut odio adducti, ex remediorum
albo deleverint: sicut nonnullos hodie factita-
re videmus. Sed ut liberè dicam quod sentio, eo-
rum ego usum in medicina probare non pos-
sum, priusquam secundùm artem optinè præ-
parata fuerint. Oleum vitrioli, cuius tanta est
âcrimonia, ut corium & pannum corrodat, Ma-
thioliolus tanquam summum remedium ad calculi
comminationem & urinæ suppressionem, ad
asthma item, & spirandi difficultatem, cum con-
venienti liquore exhibet: & quorundam admi-
xtione, vim ipsius acerrimam corrigit. Sed vul-
gares sunt eiusmodi correctiones. Verus Philo-
sophus, perniciosam illam âcrimoniâ omninò
tollit, eamque cum liquore salis tartari, quantum-
vis acriori, subdulcem reddit, ut non secus ac
syrapsus limonum, per os exhiberi possit. Pau-
ci his fidem adhibent: sed veritatem dictis inesse,
norant illi, qui in peruestigandis naturæ secre-
tis, dies noctesque consumunt.

Antimonium, tanquam lethale venenum ho-
die

*Mineralia
non nisi præ-
parata in
medicam
usum vocan-
da sunt.*

die à multis proclamatur: iuxta Dioscoridem ta-
 men & veteres, facultatem habet adstringendi *Antimonio*
 & refrigerandi: ob quam causam usus eius est *um, & eius*
 in collyriis oculorum. Galenus ipsi vim exsic- *facultates*
 candi & adstringendi attribuit: ita ut neque à *iuxta vete-*
 Dioscoride, neque ab ipso Galeno, aliisve ex *rum opinio-*
 veteribus, inter venena simpliciter recensetur. *nem.*
 Sed demus, id esse venenum, num propterea
 ipsius usus in medicina prorsus interdicendus?
 Lapis enim Lazuli, & lapis Armenius, licet am-
 bo inter venena annumerentur, ex remediorum
 tamen purgantium numero, nullo modo exclu-
 duntur.

Displicet multis in antimonio nimia purgan- *Violentia*
 di vis & violentia, tam per vomitum, quam per *antimonij*
 secessum: quam ipsemet non laudo. Verunta- *non ianua*
 men eius vis tam vehemens & perniciofa non *est, ac cate-*
 est ac tithymali, thapsiæ, hellebori albi, & alio- *rorum dele-*
 rum violentissimorum remediorum, quæ con- *teriorum.*
 vulsiones excitant, & ad venenorum classem, sub
 quibus antimonium non continetur, jam pridem
 relata sunt.

Sanctè testari possum, me nunquam antimonij *Vitrificatio*
 vitro usam fuisse. In vitrificatione enim non *antimonij*
 consistit vera eius præparatio: quam omnes veri *improbatu-*
 Philosophi improbant. Scio tamen, infinita re-
 mediorum genera ex antimonio præparari pos-
 se: multosque novi in Germania per celebres
 medicos, qui vitrificato antimonio, ad vomitum
 ciendum, felici cum successu utuntur.

Verùm ab illis interdum ita præparatur, ut *Varie anti-*
 vomitum citra ullam molestiam: interdum, so- *monij pro-*
 lam *prietates*

K k

lam

pro varia eiusdem preparatione. lam salivationem provocet. Neq; contemnenda est illa purgandi ratio, olim Hippocratis tempore admodum frequens & usitata.

Ex eo porro varia purgantia parantur, quæ morbum eiusque causam, citra vehementem corporis perturbationem, radicitus tollunt. Varia quoque hydrotica, diuretica, imò roborantia & Bezoardica, magnæ virtutis remedia, ex eodem conficiuntur.

Tres diversa substantia in Guajaco, non secus ac in antimonio.

Nec mirum id videri debet, tot tamq; contrarias facultates unico subjecto inesse. Vera enim scribo, & quæ ad oculum, si res postulet, demonstrare possum. Perinde ac notum est omnibus, in Guajaco tres diversas inesse proprietates: diureticam nempe in spiritu acido: sudoriferam in oleo: cuius guttæ aliquot cum vino aut jusculo infusæ exhibentur: & vim purgantem in sale: cuius unus vel duo scrupuli, cum aqua propria, seu liquore acido, pro dosi sufficiunt.

Quod si antiqui & Antecessores nostri non satis comprehenderint, tot diversas naturarum proprietates in unico contineri subjecto: num propterea rei veritas tollitur?

Veteres ne per somnium quidem cogitarunt: ipsum antimonium, cum tam nigri coloris, tamque terrenæ & crassæ sit substantiæ, in vitrum candidum, & pellucidum, instar crystalli, & rubrum instar rubini; sola calcinatione & fusione transmutari posse: neque, opinor, suspicati sunt unquam, in eo tam insignè latere purgandi vim: sicuti certò constat, illud in exigua dosi, 4. tantum aut 5. granorum, in vino vel aqua macera-

tum,

tum, & sumptum, tantâ vehementiâ corpus turbare, ut tam supernè quàm infernè, valentissimè purget: ponderis & virtutis quantitate non imminuta. Quoties enim idem denuò infunditur, toties novam purgandi vim liquori impartitur, citra vitium ponderisque imminutionem. Hinc liquet, eiusmodi operationes planè contrarias esse adstrictioni, quam ipsi attribuunt veteres: qui ab externa anatomia, eius superficie tenus depinxerunt qualitates.

Sed valeat vitrum istud: quamvis Empirici in medicorum sæpenuero opprobrium, gravissimos & desperatos planè morbos eodem sanent. Medicinæ enim virtus, ut diximus, non consistit in vitrificatione, sed in vera eius præparatione, quam docet Basilius Valentinus, monachus ordinis S. Benedicti, summus Philosophus & Medicus: qui in libris suis, longè ante natum Paracelsum, Germanico idiomate conscriptis, quinquaginta remediorum genera ex Antimonio edocet: Vnde constat, quantam industriam olim hic vir, nec non alii politici ingenio præditi adhibuerint, in optimorum remediorum pervestigatione: quæ consecuti, magni fecerunt, & pretiosi loco thesauri habuerunt.

Sed quæro, cur nunc Antimonium, tanquam lethale venenum rejiciatur, cum certum sit, eius usum in præcipuis veterum antidotis non fuisse improbatum? Vide Antidotum è zingibere, à Myrepto descriptam: quæ, juxta eundem auctorem, confert plurimum apoplexiæ, manix, & quartanæ febri: in hac lapidis lazuli, & lapidis

Kk 2

Arme-

Vera antimoni præparationes à Basilio Valentino monacho traduntur.

Armenii drachmæ tres : & tantundem lapidis Antimonii, omnia tamen cruda, & impuratum adhuc plena, ingrediuntur.

Sed audio nonnullos hinc inferre, pro Antimonio artimonium esse legendum : Artimonium autem idem significare ac pyrethrum. Sed quàm præpostera & sinistra hæc sit interpretatio, Leonhardus Fuchsius vir doctissimus & celeberrimus, conspicuè demonstrat in versione Myrepsi ultima : qui præterquam quod antimonium, ex sententia Serapionis, lapidem appellet, nominatim insuper stimum id esse, in commentariis addit. Pyrethrum autem, quantum differat à lapide, & ab ipso stimio, nemo non novit. Taceant ergò in posterum illi, qui vocabulum hoc in alium torquere sensum conantur, quàm Fuchsius, summus ille vir, id acceperit : cum quo hinc errare malo, quàm cum nonnullis inferioris notæ benè sentire.

His non obscure suffragari videtur Mathiolus, magnum illud medicorum lumen, qui de Antimonii vitro, eiusq; virtutibus, comment. in Dioscorid. cap. 9. in hæc scribit verba :

Quo fit ut non possim non mirari nonnullorum Medicorum ingenium, qui stibium venenum esse mortiferum contendunt. Si quidem se medicos esse profitentur, miror quidem eos hætenus non observasse, rara admodum, vel fortasse nulla reperiri medicamenta, alvum elective exolventia, tam prisca, quàm recentioribus medicis usurpata, quæ venenosam vim non sortiantur. Elleborum enim utrumque, Tithymalorum

Omne

omae genus, Pityusa, Elaterium, Colocynthis, Turpetum, Thapsia, Bryonia, Scammoniu, Thy-melæa, Chamelæa, Cyclaminus, & inter fossilia Armenius atq; cæruleus lapis, quinetiam æris squama, qua passim usi sunt antiqui ad cutē subeuntes aquas, venenositatis haud sunt experia. Atqui quid dicent de Sandaraca atrocissimo veneno? An non eandem propinat cum melle, aut in catapotis Dioscorides asthmaticis, & aliis in discrimine laborantibus? Nonne & Avicenna Arsenicum quoque propinat? Hoc mihi dixisse sat est ut illorum negligentiam, ne dicam inscitiā palam faciam, qui suis opinionibus (profecto ridendis) inhaerentes, non vident dum sibi vituperant, interim tamen à præscriptis medicamentis non abstinere, imò iis quotidie utuntur, quorum nonnulla longè magis sumentibus nocent, quàm sibi: Cuius usus (ubi rectè in morbis conveniat) sæpè miracali speciem affert, & præsertim ubi propinetur ex catapotis ex Gal. hiera paratis. Quam ob rem optimè ii dicunt ac intelligunt, qui in deploratis ferè morbis diuturnis, ipsisque pituitosis & melancholicis curandis sibi Dei manum appellant.

Vel sola tanti viri autoritas sufficere deberet, ad redarguendā illorum opinionem, qui antimonii vitrum adeò deleterium esse opinantur. Addit insuper autor duas historiolas, ad maiorem veritatis confirmationem: quarum altera est de Georgio Hantschio, percelebri medico, qui peste confictatus, vitri illius usu convaluit. Altera est de Andrea Gallo Tridentino insigni

Kk 3

quoque

quoque medico Ferdinandi Archiducis Austriae, qui, cum in gravissimum incidisset morbum, & morti proximus, nihil profum opis à vulgaribus sentiret pharmacis, ex desperatione quasi ad antimonium confugit, & auctoritate Georgii Hantschii, qui non empiricus, sed celebris erat medicus, & qui experiētia propria edoctus, antimonii usum jam antea satis comprobârat, fretus, sumtis tribus eius vitri granis, statim per vomitum, ultra quatuor uncias puræ putæ cholerae evomit: ex quo uno actutum levatus, paulò post integrè sanitati restitutus fuit.

Novi insignes aliquot medicos, Hippocraticæ medicinæ addictos, & neutiquam paracelsistas, ut vocant, qui antimonio utebantur: non tamen in substantia sua crassa, sed per infusionem, aut singulari quodam artificio præparatum: Inter hos occurrit Theodorus Zvingerus, felicitæ memoriæ, singulare seculi nostri lumen, quem præceptoris ac parentis instar semper colui: nec non summus ille vir Felix Platerus, qui adhuc vitali aura perfruens, in inelyta & antiqua illa Rauracorum Academia, primarii medicinæ Professoris sive Archiatri officium, maxima cum laude & dignitate hætenus gessit: hic inter alia sua arcana medica antimonio non postremum tribuit locum: quod ad peculiarem quendam modum, non cuius cognitum, ab ipso præparatum, & tempore opportuno exhibitum, nullam omnino noxam aut perniciem corpori infert, nec malam in partibus diathesin, ut falsò quædam cavillantur, post se relinquit. Hunc, de antimonii

timonii

simonii usu vel abusu loquentem, cæteri audiunt: qui ab experientia propria, non ex auditu, qui ex scientia, non opinione, de huius generis præstantissimis remediis sincerum proferre potest iudicium, non corruptam; ut quidam harum rerum apirici & inexperti facere solent.

Ingenuè fateor, me ab istius usu hæctenus prorsus abstinuisse, idque ob nimiam eiusdem in corpore turbando actionem & violentiam. Malo enim clementioribus uti remediis, modò tollendo morbo idoneis. Interim tamen huius generis remedia non planè rejicienda, imò vulgaribus plerisque (analogiâ utrobique servatâ) anteponenda esse existimo.

Sin verò, necessitate urgente, ad huiusmodi remediorum usum confugiendum sit: præparatione perniciosa illorum qualitas utique tollenda prius est. Sic helleborus ritè præparatus (quem & Hippocrates, & post illum Mesuæus non solum usurpabant, sed summis etiam laudibus evehebant) in affectibus deploratis, in quibus eccoprotica nimis languida comperiuntur, summum & salutare est remedium. Venenata enim & maligna eius qualitas præparatione profusæ secernitur, quemadmodum id in Pharmacopœa nostra, unâ cum aliorum plurium remediorum præparationibus, copiosius docebitur.

At verò, si tanta mali sit pernicies ac contumacia, ut neque helleborisino, neque similibus remediis, è vegetabilium familia petitis expugnari possit: cur ægri in tantis morborum angustiis constituti, ad thermas sive balneas metallicas

licas & naturales ablegantur? Nonne quia illarum admirandi & potentissimi effectus, in perferendis morbis, sese indies manifestè produunt? Sed videmus, virtutem eiusmodi aquarum mineralium, non continuò vigere, sed certis tantùm statisq; temporibus cum magno emolumento efflorescere. Ne igitur interea temporis æger, ex morbi vehementia fortè pereat, nonne ipsi magis consultum foret, remediis quibusdam metallicis sive mineralibus, à docto medico præparatis, ut vi sua specifica præsentì morbo profligando convenientibus uti? In cachexia enim ad hydropisim inclinante, thermæ Forgenses, quæ ferri naturam participant, pro remedio specifico præscribi solent: si verò æger vel temporis iniuriâ, vel morbi magnitudine impeditus, illas adire nequeat: cur quæso non liceat huic exhibere vinum chalybeatum: tanta artis industria præparatum, ut potentissimam præsentis mali excindendi & prorsus tollendi vim obtineat? sicuti in huiusmodi affectibus, hoc contingere, felici cum successu, quotidie experimur.

Ex quibus omnibus meridiana luce clarius patet, metallicæ eiusmodi remedia non esse repudianda: si præsertim à medico docto & peritò ritè præparata & administrata fuerint.

Sed plena nunc omnia agyrtarum & circulatorum: qui medicinam professi, non nisi imposturam faciunt. Excusatione igitur aliqua digni mihi videntur, qui tam acerrimè antimonii vitrum, voce & scripto oppugnant. Hoc enim unico fucato remedio impostores illi, incognitis
 prore

profus ægrorum temperamentis, morborum
causis, aliisve circumstantiis, promiscuè & perpe-
ram utantur: imò neq; vim & efficaciam pro-
prij remedii agnoscunt audaculi isti, qui solâ co-
pioforum excrementorum vomitione & deie-
ctione, morbi curationi satisfactum putant: in
quo tamen turpiter fallunt & fallantur.

Odi plus quàm Vatiniano odio eiusmodi ho-
minum genus, qui sine ratione & experientia:
sine legitima vocatione, & doctrinâ, ex Hippo-
cratis & Galeni fontibus hausta, medicinam ex-
ercendam temerario suscipiunt ausu.

Lac huius doctrinæ purum & sincerum me
hactenus aluit: eius me schola salutaribus enu-
trivit præceptis: honorificum Medici titulum,
in legitimæ vocationis testimonium consecu-
tus, iusiurandum, quo veræ Asclepiadæ familiæ,
colendæ & propagandæ obstrictus sum, servo, &
in æternum servabo.

Hippocrati & Galeno, in scriptis meis debi-
tam laudis palmam & honorem, ut decet, semper
adscripsi: eosque tanquam parentes meos hono-
rificè percolui. Testatur etiam medica mea con-
silia, operaque alia mea partim excusa partim ex-
cudenda: nec non praxis mea quotidiana, quàm
studiosè illos sequar, in generalibus medicinæ
præceptis.

Sed in specie, dum à Galeno in quibusdam
dissideo: & qualitatibus primis, & temperiei non
tantum tribuo, ut ille: sique formam materiæ,
substantiamq; qualitati præpono: in hoc certè
imitari videor Fernelium, alterum Franciæ Hip-

pocratem: & Scheckium, alterum Germaniæ Aristotelem, & nostri seculi philosophorum principem: imò Aristotelem ipsum potiùs, quàm Empedoclem, quem secutus est Galenus, qui nimis qualitatibus addictus, appellat calidum frigidum humidum, &c. Quod Hippocrates significantius exprimit per amarum, acidum, dulce, &c. Si verò alii nomina, rebus magis propria adhuc, invenerint: non propterea statim reprehendendi sunt: sed dubia, si quæ occurrebant in illorum scriptis, poterant rationibus placidè & modestè illustrari, aut refelli: non autem maledictorum insolentia ipsis autoribus insultandum, quod male sani hominis morositatem potius, quàm dignam excellenti medico comitatem, præ se fert.

Hinc inter medicos hodie, qui mutuam & fraternam invicem amicitiam concordiamq; alere, & unanimi consensu, in hominis sanitatem, vitamq; tanquam rem pretiosissimam tuendam, conspirare debebant: jurgia, dissidia & simultates, regnant, vigent, gliscunt: ubi non solum in Deum ipsum valde delinquitur: sed & iniquè agitur in Rempub. Hinc fit, ut ægroti antea pusillanimes, & mox de salute sua desperabundi, à medicis intra spem & metum derelicti, plus offendantur, & sæpenumerò ad extremam usque desperationem & mortem ipsam adigantur.

Sed quænam gloriæ laudisve insigniâ inde reportant? Reprehensionem: contemptum: dimissionem: ut qui neque in proximum charitatem exerceant, neque suo satisfaciant officio.

Id adeò compertum & exploratum, ut mulierculæ

eulæ etiam in puerperarum cubiculis inde occasionem sumant invicem confabulandi. Hinc stultorum risus: hinc verò sapientum, & publicæ salutis studiosorum lachrymæ. Sed timendum est, ne, si in instituto pergant, tandem ludus & fabula fiant.

Quamobrem, licet in Diæteticò hoc nostro omnia ad diætam rectè instituendam necessaria, fusè satis differantur, adiectis etiam, coronidis loco, optimis aliquot remediis, è Pharmacopœa nostra petitis: unum tamen & potissimum hic desiderari videtur, nempe unanimes medicorum consensus, & amica animorum conspiratio: Ex quorum consilio & arbitrio omnis medicamentorum præparatio & administratio pendet.

Sed hæc obiter dicta, & opusculum ad tuam utilitatem elucubratum, te, candide Lector, obnixè rogo, ut æqui bonique consulas: in quo si fortè nonnulla occurrant, quæ philosophiæ cum divinæ, tum naturali quodammodo adversari, aut proximum meum offendere videantur, quæ tua est humanitas, veniam dabis: omniaque in meliorem partem interpretatus, à me quasi non dicta si acceperis, & magnam gratiam inibis, & ad maiora in lucem edenda, non parùm cohortaberis.

F I N I S.

L I P S I Æ

MICHAEL LANTZENBERGER
EXCVDEBAT,

A N N O

M. DC. VII.

Impensis Thomæ Schureri & Bartholomæi Voigti.

